

Joan Crexells, l'intel·lectual complet

Xavier Ballester

Joan Crexells. Berlín, desembre de 1920

Diu Sòcrates, en la *República*, que el tipus d'Estat depèn de la classe de persones que en formen part. Plató, el gran filòsof grec, sens dubte entengué com, en la construcció d'un país, el tarannà dels seus membres és quelcom fonamental. Encara més si parlem de la classe intel·lectual que, suposadament, ha de guiar el procés de construcció nacional.

Volem parlar aquí de Joan Crexells i hem començat parlant de Plató. Qui sàpiga, però, qui fou i qui és Joan Crexells en la cultura catalana del segle XX comprendrà que no hi ha cap manera més bona de recordar-lo que citant el seu admirat i estimat Plató. I no tan sols perquè Crexells, en la seva obra –sens dubte una obra enorme per a una vida tan curta–, deixà mostres clares d'amor pels clàssics, sinó perquè traduí onze diàlegs platònics per a la Fundació Bernat Metge, amb una perícia i una qualitat que encara no han estat igualades i que difícilment ho seran.

Nat a Barcelona l'any 1896, és llicencià en filosofia en 1918 i, un any més tard, obtingué el títol de doctor en aquesta especialitat amb una tesi doctoral, intitulada *Las verdades absolutas*, centrada en temes epistemològics. Assistí, a més, als cursos d'A. Rubió i Lluch als Estudis Universitaris Catalans i fou alumne del Seminari de Filosofia de l'Institut d'Estudis Catalans, seminari regentat per Eugeni d'Ors. En 1920 se n'anà a Alemanya, on va assistir a classes de filosofia grega i seguí els cursos de Rielh i Stemmler ensem amb que iniciava les tasques de corresponsal per al diari *La Publicitat*. En tornar a Catalunya l'any següent, guanyà les oposicions per al càrrec de cap d'estadística a l'Ajuntament de Barcelona, institució que li subvingué les despeses d'una altra estada al país germànic. Més tard féu un altre viatge, però aquesta vegada a Anglaterra: estudià Estadística a

l'University College i al Galton Laboratory, on fou alumne de Marshall i Pearson. L'any 1925 encara fou a temps de llicenciar-se en dret per la Universitat de Barcelona, on fou nomenat Professor Auxiliar de Dret Natural. Un any més tard, feia el seu darrer viatge d'estudis per Polònia i Àustria. Ja no hi va haver temps de res més. Crexells moria la matinada del 13 de desembre de 1926, després d'una desafortunada intervenció quirúrgica. Tenia trenta anys. El seu traspàs provocà un gran dol en els cercles culturals catalans. «Els amics hem perdut l'amic. Catalunya ha perdut un ciutadà exemplar, un home d'alta mentalitat i de cultura riquíssima», deia Antoni Rovira i Virgili en un article aparegut a *La Publicitat* l'endemà de la mort de Crexells.

Norbert Bilbeny, un dels pocs filòsofs del nostre país que han dedicat atenció a la seva obra, assenyala que «Crexells vindria a ser un dels primers prototips d'alumne contemplats se-

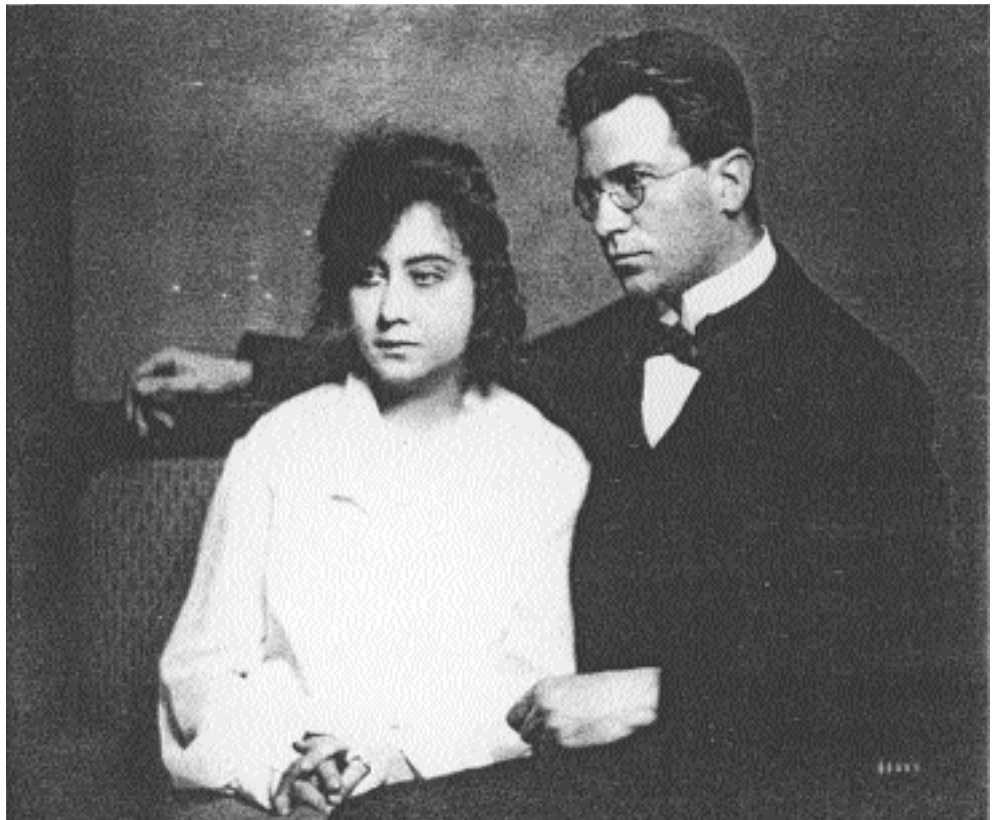
- Un Parc Natural que protegeix 41.342 hectàrees de muntanya prepirinenca.
- Zona d'Especial Protecció per a les Aus (ZEPA)
- Lloc d'Interès Comunitari (LIC) dins la Xarxa Europea Natura 2000.
- Amb 30 hàbitats i fins a 30 espècies de flora i fauna d'interès europeu.
- Llar de més de 230 espècies de vertebrats i moltes espècies d'invertebrats. Amb una flora molt rica i variada, amb 1500 tàxons diferents.
- Refugi per a espècies amenaçades com el gall fer, el trençalòs o el julivert d'isard...
- El Parc Natural gestiona també dues Reserves de Caça, sis espais del PEIN i tres Reserves Naturals parcials per a la llúdriga, que fan un total de més de 88.000 hectàries protegides
- Àmplia oferta lúdica i turística: visites guiades, xerrades, exposicions, itineraris naturalístics, senders, centres d'interpretació i romànic
- Infraestructures per al lleure: àrees recreatives, refugis, miradors, museus, etc.

C/ de la Vinya, 1
08695 Bagà
Tel. 93 824 41 51
Fax 93 824 43 12

Horari Centre del parc

De dilluns a divendres: de 9h a 13,30h i de 15,30h a 18,30h
Dissabtes: de 10 h a 14h i de 16 a 18,30h
Diumenges i festius: de 10h a 14h
Consulteu horari d'estiu

Joan Crexells amb la seva muller. Berlín, novembre de 1922

gons l'ambiciós projecte educatiu de Prat de la Riba»¹. L'observació és exacta. Joan Crexells fou un intel·lectual complet, interessat per tots els camps de la cultura i delerós d'accedir-hi sense intermediaris, per la via directa. Enfront del classicisme, preconitza un retorn als clàssics per tal de comprendre millor la nostra realitat més propera, car, en contra de l'opinió dominant, diu Crexells, «a Grècia i a l'època clàssica, operaven forces democràtiques i reaccionàries, comunistes i individualistes, igual que a l'època actual i més o menys igual que en totes les èpoques». Així, la necessitat d'apropar-nos als clàssics és suscitada perquè aital aproximació produeix «la convicció de la constància dels factors essencials que juguen en les situacions polítiques». Aquesta devoció pels grecs serà un dels elements constants de la seva obra. Sadollat d'alta cultura, deia, sorneguer, que «després dels grecs, Shakespeare», i després... «res més».

Joan Crexells fou, sobretot, un filòsof, un amant de la saviesa en el qual conflüen la pregona admiració, l'astorament i la curiositat, trets essencials de la caracterització platònico-aristotè-

lica de la filosofia. Ultra les excel·lents traduccions de l'obra de Plató, fou un important innovador en el context filosòfic dels Països Catalans, on introduí la filosofia analítica. En aquest sentit es destaca molt especialment el seu article sobre l'obra de Bertrand Russell. Són excel·lents també dos textos, «La ciència i el futur» i «La Història a l'inrevés», en els quals, en plena efervescència de l'àcida perspicàcia i la fina ironia que s'escolen en els seus millors escrits, Crexells es mostra escèptic davant l'optimisme que acompanya ara i adés l'evolució tècnica i científica. Però és també digne d'esment el Crexells humanista i l'economista —l'any 1925 assumí la direcció de la secció financera de *La Publicitat*, on publicà els seus articles sota el pseudònim d'Observer—, i també el Crexells compromès políticament amb la causa nacional catalana. Membre d'Acció Catalana —al costat de Bofill i Mates, Rovira i Virgili i Carner, entre altres— deixà escrita una sèrie memorable d'articles intitulada «L'endemà de les festes», on argumenta amb tot de dades econòmiques la viabilitat d'una eventual independència de Catalunya. Més

escrits d'un marcat contingut polític són «Anàlisi dels fonaments d'una actitud nacionalista» i «El cos immortal i l'ànima mortal». El seu compromís amb Catalunya es palesa també en l'admiració que el nostre personatge tingué per l'obra de Pompeu Fabra i que es reflecteix en els seus escrits. Una mostra dramàtica i pregona d'aquest compromís s'expressa en la senyera que, d'acord amb la seva voluntat, l'embolcallava en el moment del seu enterrament.

Joan Crexells es constitueix en un model d'intel·lectual que molts voldríem atènyer, amb un equilibri gairebé perfecte entre un sentit i radical catalanisme i una obertura vers tot allò que Europa, el món, li ofereix. Defugint el provincianisme tronat i atansant-nos sense complexos al món com a catalans és com podem defensar més bé la nostra cultura. I és això exactament el que féu Joan Crexells al llarg de la seva curta però intensa vida. No és moment tan sols de recordar-lo sinó de continuar el camí que ens deixarà traçat. És el millor homenatge que li podem retre quan fa setanta-cinc anys de la seva mort.◆

1. Bilbeny, Norbert, *Filosofia Contemporània a Catalunya*, Edhasa, Barcelona 1985, p. 319.